

Miszlivetz Áron James

A Nyugat-Balkán bővítése mint európai uniós stratégiai cél

Az Európai Unió kritikus fordulóponthoz érkezett négy hónappal az európai parlamenti választások előtt. Az európai politikusok számára saját kampányuk elindítása mellett fontos, hogy valós és az emberek számára fontos célokat tűzzenek ki, erősítve a gazdasági versenyt, a társadalmi jólétet és a kontinens biztonságát, amihez a Nyugat-Balkán bővítése megfelelő kiindulópont lehet.

Az Európai Unió leginkább válságkövető és nem válságmegelőző hozzáállása megmutatkozott mind a 2019-es Covid-19-világjárvány,¹ mind a 2014-ben elkezdődött, majd 2022-ben kiszélesedett orosz–ukrán háború kapcsán. Az EU emellett olyan területeken szerzett jelentős versenyhátrányt, mint például az autóipar,² az energetika, amely gazdasági visszaesés nyíltan megmutatkozott a mezőgazdaság és a klímapolitika közötti ellentétekben.³ A kérdés, hogy milyen új lehetőségeket és irányokat tudnak bevonni az EU-s tagállamok annak érdekében, hogy megerősítsék saját gazdaságukat, új piacok felé tudjanak nyitni, és új technológiákat tudjanak kifejleszteni, amelyek akár az Atlanti-óceán túloldalán vagy Kínában is fizetőképes keresletre találhatnak.

Az EU egyik vonzereje, hogy olyan gazdasági régiókat tud integrálni a közvetlen szomszédságában, amelyekkel kölcsönös előnyökre tud szert tenni. Ez szintén igaz a nyugat-balkáni tagjelölt országokra is, amelyek jövőbeni tagsága a gazdasági előnyök mellett geopolitikai és biztonságpolitikai előnyökkel is bír. Az Európai Bizottság által 2023 novemberében lefektetett nyugat-balkáni növekedési terv⁴ négy pilléren alapul, amely segítheti a célok elérését közvetett pénzügyi támogatásokkal. Az első pillér az EU közös piacával való harmonizáció jogi, pénzügyi és infrastrukturális tekintetben. Ennek előnyei a minőségibb befektetésekben és piacfejlesztésben mutakozhatnak meg, így létrehozva az európai kis- és középvállalkozások egységes rendszerét. Ennek előfeltétele a második pillér, amely a közös regionális piac (a nyugat-balkáni

¹ DELHOMME–HERVEY 2022.

² Energy Crisis: Impact on Competitiveness of EU Auto Sector 2022.

³ CANAS 2024.

⁴ Growth Plan for the Western Balkans [é. n.].

hatok között) fejlesztését szolgálja, amely potenciálisan 10%-kal növelheti⁵ a gazdasági teljesítményt. Természetesen a megfelelő, érdemeken alapuló bővítéspolitika elengedhetetlen eszköze az intézményi-politikai-társadalmi reformok véghezvitele, amely elősegítője, és nem gátja kell hogy legyen a térség integrációjának a harmadik pillérben. Egyben utolsó és negyedik pillérként a reform- és gazdasági eszköz 4 éves ciklusa (2024–2027) közel 6 milliárd euró (amelyből 2 millió euró vissza nem térítendő támogatás) összeget biztosít a gazdasági reformok megvalósításához a régióban.

Európa térképét megnézve a délkelet-európai régió kulcspozícióban van a lehetőségeket és a kihívásokat tekintve, amelyet délről a Földközi-tenger (fő migrációs útvonal), délkeletről az Égei-tenger (fő kereskedelmi útvonal) és keletről a Fekete-tenger (fő energetikai útvonal, geopolitikai törésvonalak mentén) határol. Közvetlen szomszédságában Törökország mint NATO-szövetséges és regionális nagyhatalom helyezkedik el. Az arab tavasszal, majd az egyre romló biztonsági-politikai-klimatikus viszonyokkal szembesülő tömegek nagy súlyt helyeznek Európa szociális és gazdasági megtartóképességére, így megfelelő biztonsági garanciákat kell megkötni a Nyugat-Balkán tagjelöltjeivel a külső határok megfelelő védelme érdekében, amibe szükséges a Frontex kapacitásait is bevonni.

Az Európai Unió geopolitikai szempontból megerősödne, hiszen új befektetési lehetőségeket, energetikai kapcsolatokat (zöldfolyosók) – beleértve a technológia-intenzív ágazatokat és a stratégiai jelentőségű ellátási láncokat – tudna magához vonzani. A cseppfolyós földgáz (LNG) és az alacsonyabb bekerülési költségek rendkívül vonzóvá teszik a régiót a közlekedési és logisztikai szektor számára. Ennek okán nem csupán az energiaiparban, hanem a védelmi iparban is fontos szerepet kaphat a régió. Globálisan nézve a folyamatokat az USA és Kína közötti nagyhatalmi gazdasági versengésből Európa saját érdekeit kell hogy érvényesítse a bővítés által. A szakértők⁶ szerint Európa most fordulópont előtt áll a társadalmi és technológiai változások terén. A pandémia és a háború átalakította az Európai Unió ellátási láncait és gazdasági-energetikai partnereit, sőt sokkal inkább autonómmá tette ezeken a területeken. Hosszú távon a stratégiai autonómia lehet a kilábalás és a fenntartható fejlődés kulcsa, ahol az Európai Unió saját maga elégfítheti ki energiaszükségletét, tarthatja fenn védelmi iparát és technológiai versenyképességét.

⁵ Commission Presents a New Growth Plan for the Western Balkans Including €6 Billion in Grants and Loans to Accelerate Economic Convergence with the EU 2023.

⁶ European Department Press Briefing: Economic Outlook in Europe 2023.

A regionális integráció mint gazdasági és technológiai motor sok új lehetőséget biztosíthat a kevésbé fejlett kelet- és közép-európai régióknak, és összekapcsolva Délkelet-Európával szuperrégió jöhet létre a V4-ek és a nyugat-balkáni hatok által. Ezzel kihasználhatóvá válik a földrajzi és gazdasági nyitottság, mint Magyarország esetében, ahol technológiaintenzív és exportorientált beruházások jönnek létre. Emellett az új technológiák, mint a mesterséges intelligencia, az adattudomány vagy a bioinformatika, a társadalmak részére új perspektívákat nyújthatnak. Remélhetőleg a 2024-es magyar és az azt követő EU-s elnökségek alatt a tagjelöltek európai integrációjával párhuzamosan inter-regionális irányú fejlődés jön létre, amely a kontinens új gazdasági motorja lehet. Ehhez a közvetlen uniós források és a célzott kohéziós támogatások jól kiegészíthetik a határokon átívelő gazdasági fejlesztéseket is. Ennek kapcsán az EU-s, regionális és helyi fejlesztések összehangolására és harmonizációjára van szükség, ami nem kis feladat elé állítja a döntéshozókat. Számos externália lassíthatja a folyamatot, mint például a háborús gazdaság, a politikai bizonytalanság vagy a klímaváltozás. Ennek megoldására az EU-nak egyszerre kell kezelnie az új és ismeretlen kihívásokat és biztosítani, hogy a szakpolitikai célok összhangban állnak a társadalmi elvárásokkal.

A déli irányú bővítés tehát méretében, kivitelezhetőségében és lehetőségeit tekintve is történelmi alkalom az EU-nak, hogy a kontinens első számú *soft power*-je legyen. Ennek érdekében eszköz- és intézményrendszerében kell megújulnia az „európai projektnek”, amely kihívások teljesen másfajta Európai Uniót szükségeltetnek.

2024. február 23.

Felhasznált irodalom

- CANAS, Nathan (2024): European Commission Backtracks on Water Resilience Initiative. *Euractiv*, 2024. február 16. Online: <https://euractiv.com/section/energy-environment/news/european-commission-backtracks-on-water-resilience-initiative/>
- Commission Presents a New Growth Plan for the Western Balkans Including €6 Billion in Grants and Loans to Accelerate Economic Convergence with the EU (2023). *European Commission*, 2023. november 8. Online: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/commission-presents-new-growth-plan-western-balkans-including-eu6-billion-grants-and-loans-2023-11-08_en
- DELHOMME, Vincent – HERVEY, Tamara (2022): The European Union's Response to the Covid-19 Crisis and (the Legitimacy of) the Union's Legal Order. *Yearbook of European Law*, 41, 48–82. Online: <https://academic.oup.com/yel/article/doi/10.1093/yel/yeac011/7008320>

A Nyugat-Balkán bővítése mint európai uniós stratégiai cél

- Energy Crisis: Impact on Competitiveness of EU Auto Sector (2022). *European Automobile Manufacturer's Association*, 2022. október 21. Online: <https://acea.auto/news/energy-crisis-impact-on-competitiveness-of-eu-auto-sector/>
- European Department Press Briefing: Economic Outlook in Europe (2023). *International Monetary Fund*, 2023. október 13. Online: <https://imf.org/en/News/Articles/2023/10/13/tr-101323-european-department-press-briefing-economic-outlook-in-europe>
- Growth Plan for the Western Balkans [é. n.]. *European Commission*. Online: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/new-growth-plan-western-balkans_en